

KLAS ÖSTMAN om

robotarnas uppror

Det är inget fel med teknisk utveckling. Tvärtom, hurra för den. Jag vill bara slippa vara med.

Att vi omges av komplicerade tekniska system är inte något alldeles nytt. En vanlig svensk 1700-talsbonde behövde kunna lite av det mesta. Icke blott om kornsådd och hästskötsel, utan också hur man snickrade ihop en plog, täljde en sked eller byggde ett hus; och redskapen för det måste man också till stor del kunna göra själv. Den som hade tummen mitt i handen gick det illa, helt enkelt.

MEN ÄVEN OM DET KRÄVDES stor praktisk skicklighet för att timra ett hus, var principerna i alla fall lätta att begripa sig på. Tidens människor hade ett rationellt förhållande till tingen. De betraktades inte som ogenomträngliga mysterier. I dag, i en tidsålder som på så många sätt är det kritiska förnuftets stora triumf, tvingas vi betrakta våra vardagssaker med primitiv bävan för vad de skall hitta på härnäst. Vilken ond ande kommer idag att fara in i videons programmeringsfunktion? Eller i webbläsaren?

Teknostress, tror jag att det kallas, åtminstone borde det heta så. Få människor har numera något vidare begrepp om hur deras komplicerade tillhörigheter egentligen fungerar. Utvecklingen har accelererat de senaste årtiondena. Ju äldre bil man har, desto större är chansen att man skall kunna laga den själv om något går sönder. På senare årsmodeller ställer all elektronik gör-det-själva hjälplös. Och när lagade någon sin grammofon med en gummisnodd senast?

SJÄLV HAR JAG KONSTANT åtminstone en trasig elektronisk sak hemma. Eller, rättare sagt, de är sällan riktigt trasiga, det är bara jag som inte har läst på ordentligt i de tumstjocka instruktionsböckerna. Jag förstår till exempel inte vilka avancerade kommandon man skall ge den trådlösa telefonen för att få den att börja ringa igen. Däremot frågar teckenfönstret tjänstvilligt om det inte skall läggas till olika funktioner – av vilka samtliga förefaller mig lika onödiga. Vem bryr sig om att det går att få detaljerad samtalsinformation för de 199 senast

slagna numren? Allt jag vill är att det skall höras om någon ringer. Är det för mycket begärt?

Felet ligger antagligen i att tillverkningsindustrin, möjligen av goda skäl, helt koncentrerar sig på det marknadssegment som består av tekniskt intresserade pionjärtyper. De som inte ser det som ett nödvändigt ont att behöva sätta sig in i alla finesser på nya modeller av än det ena, än det andra, utan som en bonus. Vi andra, däremot, kommer fortfarande ihåg begreppet transaktionskostnader. Därför vill vi inte byta varenda grej omkring oss en gång om året.

MEN VI ÄR OFTAST TVUNGNA. Alliansen mellan de tekniska pionjärerna i tillverkningsledet och i konsumentledet är ramstark. Därför blir det ständigt samma sak. Den apparat vi just har lärt oss behärska måste ersättas med en ny. Inte för att den gamla har exploderat, utan för att datorn inte kan hantera de nya program som vi inte har bett om, eller för att man inte längre kan få service på koptorn.

För min del upphörde IT-utvecklingen att tillföra något nyttigt ungefär i höjd med Apples första Classic-modell. Eller i alla fall när det blev möjligt att läsa tidningar på internet. Men det spelar liksom ingen roll. Jag är inte tillfrågad.

Science-fictionförfattare brukade vara förtjusta i att spekulera om robotarnas uppror. De skulle vakna upp en dag och ta makten över en skräckslagen mänsklighet. Som vanligt blir verkligheten lite annorlunda än förutsägelseerna: det ser faktiskt ut som om upproret redan har börjat, utan att vi märkt det.

Klas Östman (klas.ostman@telia.com) är redaktör för Svensk Tidskrift.

